משנה

המשנה דנה לגבי נזיר שנטמא לאחר שהקריב אחד מקרבנותיו, קודם שגילח: **מִי שֶׁנָּזַר עָלָיו אֶחָד מִן הַדָּמִים** – נזיר שהשלים נזירותו והקריב את אחד מקרבנותיו ונזרק דמו על המזבח כדין, **וְנִטְמָא** במת קודם שהספיק לגלח ולהקריב את שאר הקרבנות, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר סוֹתֵר אֶת הַכֹּל** – סותר את כל קרבנותיו, ולכשיטהר צריך לחזור ולהביא אף את הקרבן שכבר הקריב, **וַחֲכָמִים אוֹמְרִים יָבִיא שֶׁאֵר קָרְבְּנוֹתָיו וְיִטָּהֵר** – לכשיטהר יביא את שאר הקרבנות שלא הקריב בעודו טהור, אבל מה שהקריב בטהרה אין צריך להביא שוב.

אָמְרוּ לוֹ חכמים לרבי אליעזר, **מַעֲשֶׂה בְּמֵרִים הַתַּרְמוֹדִית** – מעיר תרמוד, שהיתה נזירה, **שֶׁנָּזַר עָלֶיהָ אֶחָד מִן הַדָּמִים** של אחד מקרבנותיה שהביאה בהשלמת נזירותה, **וְבָאוּ וְאָמְרוּ לָהּ** קודם שהספיקה להביא את שאר הקרבנות, **עַל בִּתָּהּ שֶׁחָיְתָה מְסוּכָּנֶת** – שהיא בסכנה ונוטה למות, **וְהָלְכָה** אל בתה **וּמָצְאָה שֶׁמֵּתָה**, ונטמאה מחמתה, **וְאָמְרוּ חֲכָמִים** שבאותו דור, **תָּבִיא שְׂאָר קָרְבְּנוֹתֶיהָ וְתִטָּהֵר** – לכשתטהר תביא את שאר קרבנותיה, אבל אינה חוזרת להביא את קרבנה שהקריבה בעודה טהורה. וזה כדברינו:

גמרא

הגמרא מבארת את שיטת רבי אליעזר: **קָתָנֵי** – התנא שונה במשנה, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר סוֹתֵר אֶת הַכֹּל**, ומשמע שכוונתו לומר שסותר את כל ימי הנזירות וצריך למנותם שוב, על זה יש להקשות, **וְהָאָמַר** [–והרי אמר] **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר**, **כָּל** נזיר שנטמא **אַחַר מְלֹאת** ימי נזירותו, **שְׁבָעָה סוֹתֵר** – סותר רק שבעה ימים, שבהם אינו יכול להביא קרבנותיו ולסיים נזירותו, מאחר שהוא טמא וזקוק להיטהר במשך ימים אלו, אבל אין צריך לחזור ולמנות את כל ימי נזירותו, אלא לאחר שיחלפו שבעת הימים יביא את קרבנותיו בטהרה, וקשה מדוע אמר במשנתינו שסותר את כל ימי הנזירות.

מיישבת הגמרא: **אָמַר רַב, מַאי 'סוֹתֵר' נָמֵי דְּקָאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** – מה היא כוונתו של רבי אליעזר ששנה במשנתינו 'סותר', אין כוונתו שסותר את כל הנזירות, אלא **סוֹתֵר** את כל **קָרְבְּנוֹתָיו** שהביא קודם שנטמא, שלאחר שיטהר צריך לחזור ולהביאם. נמצא לפי זה שנחלקו במשנתינו לענין הקרבנות, שלדעת רבי אליעזר כיון שנטמא נסתרו הקרבנות שהביא, ולדעת חכמים אין צריך לחזור ולהביא את אלו שכבר הביא בעודנו טהור.

הגמרא מסייעת לדברי רב: **הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא** – כך גם מסתבר מתוך המשך דברי המשנה, כמו שפירש רב, שלדעת רבי אליעזר סותר את קרבנותיו של הנזיר ולא את ימי נזירותו, **דְּקָתָנֵי, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים תָּבִיא שְׂאָר קָרְבְּנוֹתֶיהָ וְתִטָּהֵר**, ולא אמרו כלום לגבי ימי הנזירות [כגון 'אינו סותר את נזירותו']. משמע שמחלוקתם היא לענין הקרבנות, שלדעת רבי אליעזר סותר את מה שכבר הקריב, וחכמים חלקו על זה. **שְׁמַע מִינָּהּ** – אכן מוכח כן מתוך משמעות המשנה.

הגמרא מוסיפה להוכיח כן מן הראיה שהביאו חכמים לשיטתם: שכן אמרו, **וּמַעֲשֶׂה נָמֵי בְּמֵרִים הַתַּרְמוֹדִית שֶׁנָּזַר עָלֶיהָ אֶחָד מִן הַדָּמִים, וְכָאוּ וְהוֹדִיעוּהָ עַל בִּתָּהּ שֶׁחָיְתָה מְסוּכָּנֶת וְהָלְכָה וּמָצְאָה שֶׁמֵּתָה, וְאָמְרוּ חֲכָמִים תָּבִיא שְׂאָר קָרְבְּנוֹתֶיהָ וְתִטָּהֵר**, ולא נזכר כלום לגבי ימי הנזירות אלא לגבי הקרבנות, **שְׁמַע מִינָּהּ** – מכך מוכח שרק לגבי זה היתה מחלוקתם של רבי אליעזר וחכמים, ועל זה הביאו לו ראיה ממרים התרמודית שחכמים חייבוה רק להביא את שאר קרבנותיה שעדיין לא הביאה:

הדרן עלך שלשה מינין

הפרק ממשיך לדון בדיני טומאת מת לנזיר, ודן בנזיר וכהן שהלכו יחד מי מהם עדיף שיטמא למת מצוה על פני השני, באלו טומאות נזיר מגלח עליהם תגלחת טומאה ובאלו אינו מגלח, ועל אלו טומאות חייבים על ביאת מקדש.

משנה

מדין תורה כהן הדיוט וכהן גדול אסורים להיטמא למתים, אלא שכהן הדיוט הותר להיטמא לשבעת קרוביו, אבל בכהן גדול נאמר (ויקרא כא יא) 'וְעַל כָּל נַפְשֹׁת מֵת לֹא יָבֹא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטַּמָּא', ואסור להיטמא אפילו לקרוביו. הנזיר דינו ככהן גדול שאסור להיטמא אפילו לקרוביו, שנאמר (במדבר ו ז) 'לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאָחִיו וּלְאַחֹתוֹ לֹא יִטַּמָּא לָהֶם בְּמֹתָם'. אולם באופן שנמצא מת שאין לו קוברים והוא הנקרא 'מת מצוה', כולם מותרים להיטמא לו:

כֹּהֵן גָּדוֹל וְנָזִיר אֵין מְטַמְּאִין לִקְרוֹבֵיהֶן שמתו, אֲבָל מְטַמְּאִין לְמֵת מִצְוָה – למת שמצאוהו מוטל בדרך, ומלבדם אין מי שידאג לקבורתו.

הָיוּ הכהן הגדול והנזיר **מְהַלְּכִין בַּדֶּרֶךְ** ביחד **וְמָצְאוּ מֵת מִצְוָה**, ודי שאחד מהם יטמא לו, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר** עדיף **שִׁיטַּמָּא כֹּהֵן גָּדוֹל וְאַל יִטַּמָּא נָזִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים** עדיף **שִׁיטַּמָּא נָזִיר וְאַל יִטַּמָּא כֹּהֵן הֶדְיוֹט** וכל שכן שלא כהן גדול.

אָמַר לָהֶם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לחכמים, ופירש להם את טעמו, עדיף **שִׁיטַּמָּא הַכֹּהֵן** שאין קדושתו חמורה כל כך, **שֶׁאִם** נטמא למת, אף שעבר איסור, **אֵינוֹ מֵבִיא קָרְבָּן עַל טוּמְאָתוֹ, וְאַל יִטַּמָּא הַנָּזִיר שֶׁהוּא מֵבִיא קָרְבָּן עַל טוּמְאָתוֹ** אחר שנטהר, כמבואר בפרשה (במדבר ו י). והחיוב להביא קרבן הוא סימן למעלת קדושתו של הנזיר על קדושת הכהן.

אָמְרוּ לוֹ – השיבו חכמים לרבי אליעזר, עדיף **שִׁיטַּמָּא הַנָּזִיר** שקדושתו קלה יותר מכהן, **שֶׁאֵין קְדוּשָּׁתוֹ קְדוּשַּׁת עוֹלָם** – שאינו קדוש כל חייו בקדושת הנזיר, **וְאַל יִטַּמָּא הַכֹּהֵן שֶׁקְּדוּשָּׁתוֹ קְדוּשַּׁת עוֹלָם**, וחמורה קדושתו יותר משל נזיר:

גמרא

הגמרא דנה במקרים שונים ששנים האסורים להיטמא, פגעו במת מצוה: **בִּשְׁלָמָא** – דין פשוט הוא **בְּכֹהֵן גָּדוֹל וְנָזִיר** שמצאו מת מצוה, **דַּהֲאי סָבַר** – שכהמים סוברים **כֹּהֵן גָּדוֹל עָדִיף** בקדושתו מנזיר ולכן יטמא הנזיר, **וְהַאי סָבַר** – ורבי אליעזר סובר **נָזִיר עָדִיף** בקדושתו מכהן ולכן יטמא הכהן, וכמו שנתבארו סברותיהם במשנה. וכן כהן גדול **מָשׁוּחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה** – שנתמנה על ידי שנמשח בשמן המשחה,

וּמְרוּבֶּה בְּגָדִים – כהן שנתמנה על ידי שלבש שמונה בגדי כהונה, שפגעו במת מצוה, מָשׁוּחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה עָדִיף – מעלתו גדולה יותר, והכהן המרובה בגדים הוא הנטמא למת מצוה. והטעם, דְּאִילּוּ מָשׁוּחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה כאשר חטא בשוגג בעבירה שבמזיד מתחייב עליה כרת, מֵבִיא לקרבנו פַּר חטאת הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹת – שמביאו כהן גדול שעובר על אחת מכל מצוות ה' שזדונם כרת, וְאִילּוּ מְרוּבֶּה בְּגָדִים אֵין מֵבִיא קרבן מיוחד זה, אלא כשבה או שעירה בקרבן חטאת של כל איש מישראל שחטא בעבירה כזו.

וכן אם פגעו במת מצוה, כהן גדול מָשׁוּחַ בשמן המשחה שֶׁעָבַר מכהונתו, וְכהן גדול מְרוּבֶּה בְּגָדִים שמשמש כעת בכהונה גדולה, הדין ברור שמְרוּבֶּה בְּגָדִים עָדִיף – מעלתו גדולה יותר, והמשוח שעבר הוא הנטמא למת מצוה. והטעם, דִּמְרוּבֶּה בְּגָדִים עָבִיד עֲבוֹדָה בבית המקדש, וְאִילּוּ מָשׁוּחַ שֶׁעָבַר לָאו בַּר עֲבוֹדָה הוּא – אינו ראוי לעבודה, ויטמא הוא למת מצוה.

וכן אם פגעו במת מצוה כהן גדול שעָבַר מלשמש בכהונה גדולה מַחֲמַת קִירְוִיו – שנטמא בטומאת קרי, וְכהן גדול שעָבַר מַחֲמַת מוּמוֹ שנפל בו, בין מום קבוע ובין מום עובר ואינו ראוי לעבודה, הדין ברור, שהכהן שעָבַר מַחֲמַת קִירְוִיו עָדִיף במעלתו על הכהן שעבר מחמת מומו. והטעם, דְּאִילּוּ הַאי – כהן זה שראה קרי, חֲזִי – ראוי הוא לַעֲבוֹדָה לְמָחָר אחר שיטהר ויעריב שמשו, וְאִילּוּ כהן שעָבַר מַחֲמַת מוּמוֹ לֹא חֲזִי – אינו ראוי לַעֲבוֹדָה עד שיתרפא מומו. וכיון שהקודם להיות ראוי לעבודה מעלתו גדולה יותר, לכן הכהן שעבר מחמת מום יטמא למת מצוה.

הגמרא מביאה מקרה שבו יש ספק מי יטמא למת מצוה: אִיבָּעְיָא לְהוּ – נשאלה שאלה זו לבני הישיבה, מהו הדין בְּמָשׁוּחַ מִלְחָמָה – כהן שנמשח בשמן המשחה ונתמנה לדבר אל העם קודם יציאתם למלחמה, וְכֵן, כהן שמינוהו שאם יארע פסול בכהן גדול ישמש הוא תחתיו, שפגעו במת מצוה, הֵי מִינַּייהוּ – מי מהם עָדִיף – מעלתו יתירה, ויטמא חבירו. מבארת הגמרא את צדדי הספק: האם מָשׁוּחַ מִלְחָמָה עָדִיף על הסגן, משום דַּחֲזִי לְמִלְחָמָה – שהמשוח ראוי למלחמה, אוֹ דִּלְמָא – או שמא סְגָן עָדִיף על המשוח מלחמה, משום דַּחֲזִי לַעֲבוֹדָה – שהסגן נתמנה לעבוד ביום הכיפורים, אם יארע פסול בכהן גדול, וכיון שעיקר מינויו הוא לשמש בעבודה, מעלתו יתירה ממשוח מלחמה.

הגמרא מביאה ראיה לאחד הצדדים בספק: תָּא שְׁמַע ראיה, ממה דְּתַנְיָא בברייתא, אֵין הבדל בדיני הכהונה בֵּין מָשׁוּחַ מִלְחָמָה לְסָגָן, אֶלָּא דבר זה בלבד, שֶׁאִם הָיוּ שניהם יחד מְהַלְּכִין בַּדֶּרֶךְ וּמָצְאוּ מֵת מִצְוָה, ודי בכך שאחד מהם יטמא לצורך קבורתו, הדין הוא שיִטַּמֵּא מָשׁוּחַ מִלְחָמָה וְאַל יִטַּמֵּא הַסָּגָן. ונפשט הספק מהברייתא, שכהן המשוח למלחמה הוא שנטמא.

הגמרא מקשה סתירה לדין זה מברייתא אחרת: וְהָתַנְיָא – והרי שנינו בתוספתא (הוריות פ"ב ה"ט), מָשׁוּחַ מִלְחָמָה קוֹדֵם במעלתו לְסָגָן, ומשמע מהתוספתא שלכל דבר עדיף משוח מלחמה על הסגן, וקודם הוא לו גם בדין זה שאם פגעו שניהם במת מצוה, הסגן יטמא ולא המשוח מלחמה, וקשה שבברייתא הקודמת מבואר שהמשוח מלחמה נטמא.

מתרצת הגמרא: אָמַר מַר זוּטְרָא, התוספתא דיברה לְעַנְיַן לְהַחֲיוֹתוֹ, ובזה מָשׁוּחַ מִלְחָמָה עָדִיף במעלתו וקודם לסגן, ואם נפלה מפולת על שניהם ואפשר להציל רק אחד מהם, מצילים את המשוח מלחמה, מַאי טַעְמָא שהמשוח עדיף, משום דְּחָתְלוּ בֵּיהּ רַבִּים – שרבים תלויים בו, שעושה מלחמה בשביל רבים. והברייתא שנויה לְעַנְיַן טוּמְאָה למת מצוה, ובזה הדין להיפך, שהסָּגָן עָדִיף במעלתו, והמשוח מלחמה יטמא. והטעם שלגבי טומאה סגן עדיף, למדנו ממה דְּתַנְיָא בברייתא, רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס אוֹמֵר לָמָּה תִּקְּנוּ למנות סָגָן לְכֹהֵן גָּדוֹל, כדי שֶׁאִם אֵירַע [–יארע] בּוֹ פְּסוּל בכהן גדול, חֲרֵי הסגן נִכְנָס וּמְשַׁמֵּשׁ תַּחְתָּיו. ולכן לענין טומאה הסגן עדיף, כי שמא יארע פסול בכהן גדול, ויהיה צריך הסגן להכנס ולעבוד תחתיו, וצריך הוא להיות מוכן לכך.

הגמרא דנה מה המקור להיתר להטמא למת מצוה: עַד כָּאן לֹא פְּלִיגִי – לא נחלקו רבי אליעזר וחכמים במשנה, אֶלָּא דווקא בְּכֹהֵן גָּדוֹל וְנָזִיר כִּי קָא אָזְלִי בְּהֲדֵי הֲדָדֵי – שהלכו יחד ומצאו מת מצוה, מי מהם יטמא לו, אֲבָל באופן שהלך חַד חַד לְחוּדֵיהּ – כל אחד לעצמו ופגע במת מצוה, בַּר אִיטַּמּוּיֵי אִינּוּן – בני טומאה הם, כלומר מותרים הם להיטמא למת מצוה.

מבררת הגמרא: מְנָא הָנֵי מִילֵּי – מנין למדנו דברים אלו, דְּתָנוּ רַבָּנָן בברייתא, נאמר בכהן גדול (ויקרא כא יא) 'עַל כָּל נַפְשֹׁת מֵת לֹא יָבֹא', בַּמֶּה – באיזה 'נפשות מת' הַכָּתוּב מְדַבֵּר, ואוסר עליו להיטמא להם, אִי – אם נאמר שהאיסור נאמר בְּרִחוּקִים שאינם קרובין, הרי קַל וָחוֹמֶר הוּא – אפשר ללמוד דין זה בקל וחומר מכהן הדיוט, וּמַה כֹּהֵן הֶדְיוֹט שֶׁהוּא מותר להיות מִיטַּמֵּא לְקְרוֹבִים, אֵינוֹ מִיטַּמֵּא לִרְחוֹקִים שאינם קרובים, כֹּהֵן גָּדוֹל החמור שֶׁאֵינוֹ מִיטַּמֵּא לְקְרוֹבִים כמו שנאמר בסוף הפסוק 'לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטַּמָּא', אֵינוֹ דִּין שֶׁאֵינוֹ מִיטַּמֵּא לִרְחוֹקִים. אֶלָּא בהכרח שיש להעמיד את תחילת הפסוק 'עַל כָּל נַפְשֹׁת מֵת לֹא יָבֹא' שפְּקוּדִים הַכָּתוּב מְדַבֵּר שלא יטמא להם. ומאחר שכן, תיבת 'לאביו' מיותרת היא, ולמדנו מייתור זה, שדווקא 'לְאָבִיו' הוּא דְּאֵינוֹ מִיטַּמֵּא, הָא מִיטַּמֵּא הוּא הכהן גדול לְמֵת מִצְוָה.

אגרות קודש

ב"ה, א' מ"ח, תש"כ

ברוקלין.

ברכה ושלום!

במענה למכתבה מז"ד תשרי... ואין על זה כל קושיא.

לפלא שכותבת אודות לימודה בשטח האמור ואינה מזכירה אודות הלימוד העיקרי של כל אחד ואחת מישראל, הוא לימוד תורתנו הק' תורת חיים, שתוכן שם זה כפשוטו, הוראה בחיים, והכוונה לחיי היום יומים, לדעת את המעשה אשר יעשון ואלה אשר לא תעשינה, ובפרט שהרי נמצאת היא בארץ אשר גם אומות העולם קורין לה בשם ארץ הקדושה ונאמר ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה, שמזה מובן שהזהירות בקיום המצות צריך להיות בארץ זו פי כמה וכמה ובטח תמלא על דבר זה בהזדמנות הבאה.

בברכת הצלחה בלימוד ובהנהגה מתאימה לבת ישראל שכל אחת מהן נקראת בת שרה רבקה רחל ולאה.

ובברכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר